

Stručné dějiny filmových archivů

Raymond BORDE (1983): *Les cinémathèques*. Lausanne: Editions L'Age d'Homme.

ZROZENÍ MYŠLENKY

Něco nenahraditelného

- Kinematograf zaznamenávající
 - každodenní život
 - důležité události (politické, kulturní)
 - cizí země

Boleslas Matuszewski

- * 1856 - ???
- 1897 stal se fotografem ruského cara, a začal natáčet na lumiérovskou kameru
- 1898:
 - *Une nouvelle source de l'histoire* (březen)
 - *La photographie animée, ce qu'elle est, ce qu'elle doit être* (podzim)

Archiv

- idea poskytnout budoucím generacím přesný a nezpochybnitelný obraz současnosti
- druhý text dokonce předjímá funkce a oddělení budoucích archivů
 - průmyslová kinematografie (patentní právo)
 - lékařská kinematografie (sledování nervových onemocnění)
 - vojenský archiv
 - místní obyčeje
 - symfonická hudba a důležití dirigenti, tanec a divadlo
 - rodinná kinematografie
 - policejní vyšetřování

Požadavky

- filmová sbírka musí být veřejná
- a podporovaná ústředními orgány státu
- právo povinného „výtisku“
- zpřístupnění projekcemi (u vojenských snímků s potřebným zpožděním)
- nabývání sbírek dary, z pozůstalosti, výměnou
- vydávání periodika s celoevropskou působností
- **důraz na zachování negativů**

Omezení

- Matuszewski se omezuje na dokumentární snímky
 - speciální komise by měla vyřazovat takové filmy, které jsou jen zábavné a nemají žádný přínos pro konkrétní okruhy zájmu
- užitečnost je důležitá pro sbírky až do konce období němého filmu
 - všechny sbírky před r. 1930 jsou účelové – výukové, vojenské, soudní, oborové
 - žádná se nezabývá kinematografií v jejím celku a většina z nich vylučuje fikční filmy

- Boleslas Matuszewski: Nový historický pramen. *Illuminace*, 1993, č. 2, s. 87-91.

Předarchivní sbírky

- 1894: Copyright Office, Washington
- 1895-7: filmy brí Lumiérů u Lyonského soudu
- 1898: Matuszewského projekt
- 1901-11: sbírka abbé Joye v Bâle
- 1906: založena sbírka Alberta Kahna (každodenní život)
- 1906-11: nerealizovaný projekt archivu v Paříži
- 1911-12: sbírka novináře Anker Kirkebyeho v Kodani
- 1917: založení sbírek vojenských filmů v Berlíně, Londýně a Paříži
- 1920: otevření General Film Library (New York) – prodej archivních záběrů
- 1926: sovětský archiv dokumentárních snímků
- 1928: projekt British Empire Film Institute v Londýně

Ukázky

- Det første filmarkiv/ The First Film Archive
– filmy natočené pro deník *Politiken* (Anker Kirkebey)

PRVNÍ ARCHIVY

Stockholm

- 31. října 1933: Svenska Filmsamfundet
- shromažďování všech filmů – i zábavných
- Bengt Idestam-Almquist (novinář, spisovatel a později filmový historik)

Berlín

- 1934: Reichsfilmarchiv
- Joseph Goebbels
- nejprve zákaz ničit či vyvážet negativy filmů bez povolení Reichsfilmkammer (prosinec 33)
- 6. 12. 1934: na shromáždění Reichsfilmkammer Goebbels oznámil založení archivu, v té době s 1200 filmy, „umělecky a kulturně důležitými“
- oživení domácí kinematografické výroby

Londýn

- 1935: National Film Library
- základy v Commission on educational and cultural films (1929), v r. 1933 založen British Film Institute, a později v jeho rámci i filmová sbírka
- Ernest Lindgren

New York

- 1935: Film Library při Museum of Modern Art
- Iris Barryová
- první veřejné projekce archivních sbírek

Paříž

- 1936: La Cinémathèque Française
- vytvořená z filmového klubu – Henri Langlois a Georges Franju
- Jean Mitry jako archivář

Brusel

- 1938: Cinémathèque de Belgique
- belgická surrealistická skupina (André Breton)

Sbírky při filmových školách

- 1934: sbírka pro výuku při moskevském VGIKu, pozdější Gosfilmofond
- 1937: sbírka při Centro Sperimentale v Římě

- počáteční iniciativy jednotlivců
 - činných ještě v poválečném období, až do 60. let
- nostalgie po němém filmu
 - několik let po nástupu zvuku
 - kánon důležitých snímků (např. v Belgii jedním z prvních filmů *Křižník Potěmkin*)

FIAF

- Oficiální názvy:
 - La Fédération Internatinal des Archives du Film
 - International Federation of Film Archives
 - Federacion Internacional de Archivos Filmicos
- 17. června 1938
- setkání zástupců 4 archivů: Iris Barryové a Johna Abbotta (New York), Olwen Vaughamové (Londýn), Franka Hensela (Berlín) a Henri Langloise (Paříž)
- první kongres 26. července 1939 v New Yorku

ARCHIVY ZA VÁLKY A POVÁLEČNÝ VÝVOJ

- Během války vznikl jediný archiv, v r. 1943 ve Švýcarsku
- Cineteca Milanese Mario Ferrari – dočasně pozastavila svou činnost
- Maria Adriana Prolová – sbírka předkinematografických přístrojů (1953 Museo del Cinema di Torino)
- La Cinémathèque – zastavila veřejnou činnost; rozšiřování sbírek (podpora Franka Hensela)

- Ztráta kontaktů evropských kontinentálních archivů s Londýnem a New Yorkem
- Reichsfilmarchiv – během války se neobyčejně rozrostl – na konci 15 tisíc filmů uložených v Babelsbergu
- Cinémathèque française začala promítat od prosince 1944 (osvobození na podzim)

FIAF

- 1946 – třetí kongres FIAF v Paříži
 - přijato 6 nových členů, mimo jiné předchůdce dnešního NFA
 - kongres se shodl na umělecké a kulturní hodnotě filmu a na nutnosti systematicky vyhledávat staré filmy
 - zástupci archivů se nezabývali problémem prezervace a prezentace filmových sbírek, byť souhlasili na sdílení technických informací o prezervaci

Prezervace nebo prezentace?

- Ernst Lindgren
 - rozlišuje mezi kopiemi pro prezervaci (které jsou nedotknutelné) a těmi, které je možné promítat
 - skupina vědců studujících rozklad filmového materiálu
 - problémy katalogizace – technický popis apod.
- Henri Langlois
 - dával od počátku přednost projekci
 - jako soukromá organizace, La Cinémathèque měla jediný zdroj financí v projekci vzácných, jinde nedostupných filmů
 - prezervace měla být zajištěna později, za peníze státu

Organizace

- Výměna archivních kopií za stejných celních podmínek jako u komerčních filmů
- Jednotný katalog sbírek archivů sdružených ve FIAF
- Sestavení seznamů ztracených filmů jednotlivých národních kinematografií
- Soukromá sbírka filmů není filmovým archivem
- Legální depozit

1946-1960

- Do poč. 60. let vliv zakladatelských osobností
- Hledání objektivitu a pravidel pro filmové archivy
- Tendence:
 - spojování instituce archivu s konkrétními osobnostmi
 - problémy katalogizace
 - odmítání konzervace – film uložený v archivu je automaticky zachráněný (?)
 - vliv Henriho Langloise a Cinémathèque Française

FIAF

- Každoroční kongresy FIAF (1958 v Praze)
- Prezidentem Jerzy Toeplitz
- v roce 1959 33 členských archivů

Získávání sbírek

- První archivy zaměřené na záchranu němého filmu (jen v Berlíně a Londýně byly také zvukové filmy)
- 1945 – struktura sbírek se začíná podobat dnešní
- získávání nákupem nebo nálezy, někdy dobrovolným přenecháním

Selekce

- Lindgren
 - selekční výbor rozdělený do tří skupin:
 1. umělecké filmy
 2. filmy jako historické dokumenty
 3. vědecké filmy
- Langlois
 - výrazně proti selekci – uchovat je nutné vše

Nová pravidla

- Zájem především o domácí produkci
- Vyjednávání s vlastníky autorských práv –
přechod od nezájmu k vyjednávání
 - před nástupem TV neměly staré filmy velkou cenu
- Nově nalezené, identifikované a rekonstruované filmy
 - první snahy porovnávat různé kopie a rekonstruovat
- FIAF upozorňuje na řízenou destrukci negativů a kopií v produkčních společnostech

Konzervace

- 1941 Ernest Lindgren začal používat test rozkladu nitrátního filmu (zdokonalený firmou Kodak)
 - zrychlené stárnutí vzorku z filmového kotouče
- *Storage and preservation of motion picture film* (brožura Eastman Kodak, 1957)
- Požadavky na výměnu zkušeností uvnitř FIAF

Iris Barryová

Henri Langlois

Ernest Lindgren

1960 - 80. LÉTA

FIAF

- Jerzy Toeplitz stále v čele
- Organizace se snaží vyjít vstříc společným problémům moderních archivů
 - 1961 – založení prezervační komise (výzkum podmínek uchování film. materiálu)
 - 1962 – komise pro autorská práva
 - 1968 – dokumentační komise (*International Index to Film Periodicals*)
 - 1971 – katalogizační komise (vypracování mezinárodních pravidel)

- Sdílení informací
 - letní školy (pro začínající pracovníky archivů)
 - publikace základních manuálů (*A Handbook for Film Archives*, FIAF 1980) – také francouzsky a španělsky

Historická symposia FIAF

- 1977: Varna (Vliv sovětského filmu na světovou kinematografii)
- 1978: Brighton (Kinematografie 1900-1906)
- 1980: Karlovy Vary (Poválečný animovaný film 1945-1959)

Vytvoření mezinárodního katalogu

- Strach před vlastníky práv
- Později problém rozsáhlého projektu
- Postupná spolupráce velkých studií (Gaumont, Universal)

FIAF 1983

- Afrika: 4 členské archivy ve 4 zemích (Alžír, Angola, Congo a Egypt)
- Severní Amerika: 7 archivů ve 2 zemích
- Jižní Amerika: 12 archivů, 9 zemí
- Asie: 6 archivů, 6 zemí (Bangladéš, Čína, obě Koree, Indie, Indonésie)
- Evropa: 35 archivů, 25 zemí (více než ½)
- Oceánie: 3 archivy, 2 země (2 v Austrálii, jeden na Novém Zélandě)
- Blízký východ: 2 archivy, 2 země (Izrael, Turecko)

Vývoj k dnešku

- Vědecké a ustálené metody konzervace a restaurování
- Prohloubení mezinárodní spolupráce
- Spolupráce s výrobci (vlastníky práv)